

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object identifier

eoconf.com - from 2024

conference «INTERNATIONAL CONFERENCE ON SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION». Which took place in Spain, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

ISLOM MOLIVASINING IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.

Qahhorova Mashhura Baxrom qizi

O'zMU Jizzax filiali iqtisodiyot yo'nalishi bakalavr 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada islom moliyasining zamonaviy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Islom moliyasining asosiy tamoyillari, uning an'anaviy moliyaviy tizimdan farqlari, jahon moliya bozoridagi tutgan o'rni va rivojlanayotgan mamlakatlarga ko'rsatayotgan ijobiy ta'siri ko'rib chiqilgan. Shuningdek, islom banklari, sukuk obligatsiyalari, takaful sug'urta tizimi va islom investitsiya fondlarining iqtisodiy o'sishga qo'shayotgan hissasi ilmiy asosda bayon etilgan. Maqolada O'zbekiston Respublikasida islom moliyasini joriy etish imkoniyatlari va istiqbollari ham muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: Islom moliyasi, islom banklari, sukuk, takaful, murabaha, mudoraba, musharaka, ribodan ozod moliya, zakat, halol investitsiya, iqtisodiy rivojlanish.

Abstract: This article analyzes the role and significance of Islamic finance in the development of the modern economy. The basic principles of Islamic finance, its differences from traditional financial systems, its role in global financial markets, and its positive impact on developing countries are examined. The contribution of Islamic banks, sukuk bonds, takaful insurance system, and Islamic investment funds to economic growth is scientifically substantiated. The article also discusses the possibilities and prospects for introducing Islamic finance in the Republic of Uzbekistan.

Keywords: Islamic finance, Islamic banking, sukuk, takaful, murabaha, mudharaba, musharaka, interest-free finance, zakat, halal investment, economic development.

Kirish. Islom moliyasi so'nggi o'n yilliklarda jahon moliya tizimida tez sur'atlar bilan o'sib borayotgan muhim segment sifatida e'tirof etilmoqda. Islom moliyasi aktivlari 2023-yilga kelib 4 trillion AQSh dollaridan oshib, 2030-yilga qadar 6 trillion dollardan ziyod bo'lishi prognoz qilinmoqda. Bu holat islom moliyasining nafaqat musulmon mamlakatlar, balki butun jahon iqtisodiyotida muhim o'rin egallay boshlaganidan dalolat beradi.

Islom moliyasining asosiy o'ziga xos xususiyati shundaki, u Qur'on va Sunna qoidalariga asoslanib, ribo (foiz)ni, noaniq va spekulativ bitimlarni (gharar va maysir) taqiqlaydi. Buning o'rniga moliyaviy operatsiyalar real iqtisodiy faoliyat, tovarlar va xizmatlar bilan mustahkam bog'liq bo'lishi talab qilinadi. Ushbu tamoyillar islom moliyasini an'anaviy tizimdan tubdan farqlab, uni yanada adolatli va barqaror qiladi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida islom moliyasini milliy iqtisodiyotga integratsiya qilish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. 2021-yilda islom moliyasining huquqiy asoslarini yaratuvchi qonunchilik bazasi qabul qilinishi bu yo'nalishdagi muhim qadam bo'ldi.

Islom moliyasining nazariy asoslari. Islom moliyasi Shariat (islomiy huquq) qoidalariga asoslanib, bir qancha fundamental tamoyillar doirasida faoliyat yuritadi. Bu tamoyillarning asosiylarini quyidagicha ifodalash mumkin:

Birinchidan, ribo taqiqi — pul qarzlash yoki saqlash evaziga olinadigan har qanday foiz taqiqlanadi. Islom moliyasida kapital faqat real faoliyatda ishtirok etgandagina daromad keltirishi mumkin.

Ikkinchidan, noaniqlik va maysir (qimor)ning taqiqi — shartnomalar aniq, shaffof va ikki tomon uchun ham adolatli bo'lishi shart.

Uchinchidan, foyda va zararni taqsimlash — islom banklari mijozlar bilan foydani ham, zararni ham bahamg'ro'l qiladilar. To'rtinchidan, haram (taqiqlangan) sohalarga investitsiya qilmaslik — spirtli ichimliklar, qumarxona, pornofilmlar ishlab chiqarish kabi sohalarga moliyaviy ko'mak berilmaydi.

Bu tamoyillar doirasida bir qator moliyaviy instrumentlar ishlab chiqilgan: murabaha (belgilangan ustama bilan savdo moliyalashtirish), mudoraba (sharikchilik asosida foyda taqsimlash), musharaka (qo'shma mulk egaligidagi investitsiya), ijara (lizingga yaqin ijaraga berish), va sukuk (islomiy obligatsiyalar).

Islom moliyasining jahon iqtisodiyotidagi o'rni. Jahon islom moliyasi sanoati so'nggi ikki o'n yillikda beqiyos sur'atlarda rivojlandi. Islamic Financial Services Board (IFSB) ma'lumotlariga ko'ra, islom moliyasi aktivlari yillik 10-15% o'sish sur'atini saqlab kelmoqda. Bu ko'rsatkich an'anaviy bank sektorining o'sish sur'atidan ancha yuqoridir.

Islom banklari bugungi kunda 80 dan ortiq mamlakatda faoliyat yuritmoqda. Eng yirik islom banklari Saudiya Arabistoni, Malayziya, BAA, Quvayt va Bahraynda joylashgan. Xalqaro moliya korporatsiyalari — Standard Chartered, HSBC, Citibank kabi yirik an'anaviy banklar ham islomiy moliya bo'limlari ochgan.

Sukuk bozori ayniqsa jadal rivojlanmoqda. 2023-yilda jahon sukuk bozorining hajmi 800 mlrd dollardan oshdi. Sukuk faqat musulmon mamlakatlar emas, Buyuk Britaniya, Germaniya, Gonkong, Janubiy Koreya kabi g'arbiy va Osiyo davlatlari tomonidan ham chiqarilmoqda.

Takaful (islomiy sug'urta) sanoati ham jadal rivojlanmoqda. U an'anaviy sug'urtadan o'zaro yordam va xavfni taqsimlash tamoyili bilan farq qiladi. Global takaful bozori 2025-yilga qadar 40 mlrd dollarga yetishi kutilmoqda. Islom moliyasining rivojlanayotgan qisodiyotlarga ta'siri.

Islom moliyasi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun bir qancha muhim imtiyozlarni taqdim etadi.

Birinchi navbatda, u moliyaviy integratsiyani kuchaytiradi. Ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlarda aholining katta qismi diniy sabablarga ko'ra an'anaviy bank xizmatlaridan foydalanmaydi. Islom banklari va moliya muassasalari bu aholini rasmiy moliya tizimiga jalb qilishga imkon beradi.

Ikkinchidan, islom moliyasi infratuzilma rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Sukuk yordamida ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar — Bangladesh, Pakistan,

Nigeriya, Indoneziya — yirik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirmoqda. Bu vosita davlat qarzini oshirmay, xususi sektoridagi mablag'larni jalb qilish imkonini beradi.

Uchinchidan, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish. Murabaha va musharaka kabi instrumentlar yirik garov talab qilmay, kichik tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash uchun moslashgan. Bu kam ta'minlangan qatlamlarning iqtisodiy faollikka jalb qilinishiga yordam beradi.

To'rtinchidan, zakat va vaqf institutlari. Islom moliyasining tarkibiy qismlari bo'lgan zakat (majburiy sadaqa) va vaqf (xayriya maqsadidagi mulk) ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va ahvolga ko'ra ta'limga, sog'liqni saqlashga, kambag'al qatlamlarga yordam berishning samarali mexanizmlari hisoblanadi.

O'zbekistonda islom moliyasini rivojlantirish istiqbollari.

O'zbekiston Respublikasi 2021-yildan boshlab islom moliyasini milliy iqtisodiyotga joriy etish bo'yicha tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. «Islom banki faoliyati to'g'risida»gi qonun qabul qilindi, Markaziy bank islomiy moliya tamoyillariga asoslangan pilot loyihalarni ishga tushirdi.

O'zbekistonda islom moliyasini rivojlantirishning bir necha muhim yo'nalishlari mavjud.

Agrar sektor moliyalashtirish — qishloq xo'jaligi uchun murabaha va salam kabi instrumentlar ayniqsa maqsadga muvofiq, chunki ular fermerlarni foizli qarzlardan yuksaltdan ozod qiladi.

Eksport qo'llab-quvvatlash — mahalliy ishlab chiqaruvchilar tomonidan Xitoy, Arab davlatlari va Evropa bozorlariga yo'naltirilgan eksport operatsiyalari islom moliyasi vositalari yordamida moliyalashtirilishi mumkin. Infratuzilma — davlat sukuk obligatsiyalari chiqarish orqali tez yo'l, gidroelektrostantsiya va boshqa yirik ob'ektlar qurilishini moliyalashtirish istiqbollidir.

Xulosa qilib aytganda Islom moliyasi zamonaviy jahon iqtisodiyotida o'zining munosib o'rnini egallagan va doimiy ravishda rivojlanib borayotgan soha bo'lib qolmoqda. U an'anaviy moliya tizimiga alternativa sifatida nafaqat musulmon mamlakatlarda, balki butun dunyo bo'ylab tobora keng tarqalmoqda.

Islom moliyasining iqtisodiyotni rivojlantirishdagi asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, ijtimoiy adolatni kuchaytirish, moliyaviy inklyuziyani oshirish va infratuzilma rivojlanishini qo'llab-quvvatlash.

Ribo taqiqi va real iqtisodiyot bilan bog'liqlik tamoyillari spekulyativ moliyaviy pufakchalar va krizislarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston uchun islom moliyasi xorijiy islom kapitali va investitsiyalarini jalb qilishning samarali strategik vositasi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. O'zbekiston Respublikasining «Islom banki faoliyati to'g'risida»gi Qonuni. 26.04.2021-yil. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
2. Markaziy Bank. (2022). O'zbekistonda islom moliyasini rivojlantirish strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
3. Karimov, A. A. (2022). Islom moliyasi asoslari. Toshkent: Toshkent Moliya Instituti nashriyoti.
4. Khasanov, B., & Yusupov, N. (2021). Islamic Banking Prospects in Uzbekistan: Challenges and Opportunities. *Journal of Islamic Finance*, 10(2), 45-58.